

AZ ÖREG

WILLIAM FAULKNER (1897-1962) KISREGÉNYE

A kezdő szavaknál még úgy tűnik mese az olvasmányunk (Élt egyszer . . .), de már az első sorban ott áll a nép által kicsit félelemből, kicsit tiszteletből „Az öreg”-nek nevezett folyam földrajzi neve, a Mississippi, mely a Missourival együtt a Föld leghosszabb folyamrendszerét alkotja, (mennyivel szívhez szólóbban, szeretetteljesebben nevezte el az orosz ember Európa legnagyobb folyóját, a Volgát, Anyácskának, Édesanyának!) majd egy évszám és egy hónap következik: 1927 májusa. Tragédiákkal terhes időszak volt ez! Ekkor jegyezték fel az emberiség történetének egyik legkatasztrófálisabb árvizét.

A hely, az időpont és a történet menetét meghatározó esemény, a nagy árvíz leírása után azonnal megjelenik egy negyedszázadot élt magas fiatalember, akinek még a nevét sem tudjuk meg, az író is csak mint „Magas”-t emlegeti.

A kisregény főszereplője életéből már hét esztendőtt Mississippi állam egyik gyapotültetvényén, fegyencként kínlódott végig és ennek ellenére „nem azokat gyűlölte, akik tetten érték, nem is a bírókat és jogászokat, akik elítélték, hanem az írókat: a névtelen nagyságokat a füzetes regények címlapján . . .” Nem is kell tovább folytatni az idézetet, hisz ennyiből is tudjuk már, hogy az irodalom szennyvize, a ponyva juttatta hősinket rabsorsra. S ő, bár e méreg vonatrablási kísérletbe vitte, megmaradt embernek. Bármenyire összekuszálták egészséges ösztöneit egykori olvasmányai, miután többedmagával a mentéshez vezényelték, megküzdött a félelmetes árral, életüket mentett, hisz egy vajúdó aszszonyt magzatával együtt hozott visz-

za a biztos pusztulásból. És ez az elemek és önmaga felett győzedelmeskedő ember csak rabláncra fűzve kellett annak az eikorcsult társadalomnak, amelybe beleszületett, ugyanis hőstette után szökésért újabb tíz évet sóztak a nyakába.

Amikor búcsút veszünk a Magastól újra egykedvű, az újabb tíz év terhe sem nyomja már. Villanásnyira feltűnik előtte az egykori kedves képe, s talán még egy pillanatra azt is érzi, hogy az első tíz évét miatta kapta. Milyen érdekes, a második tizet is egy nő miatt, egy vajúdó anya miatt szabták ki rá! — gondolkodik el az ember — és ő „az asszony nélkül gyötrő szenvedély” hosszú évei előtt csak ennyit mond: „Asszonyok!” és legyint egyet.

Az elmondottak felvillantották a könyv nyitó- és záróképét. Hogy a benne leírt esemény mit tartalmaz, arra csak utalás történt. Az olvasó dolga, ha e sorok elolvasása után kedvet kap e Hemingway „Öreg halásza” mellé állítható kisregényhez, hogy felfedezze magának Faulkner. Napjaink olvasói közül elég kevesen eveznek már türellemmel és kitartóan végig a család-, a társadalmi regények szélesen hömpölygő folyamain, hisz Faulkner. Dürrematt, Hemingway és más nagy, vagy még csak nagyratörő írók arra csábítják őket, hogy egy kristálytiszta forrás. egy tengerszem mélyéről fakadó hegyipatak sodrására, vagy éppen egy csúcsok magasából lezúduló vízesésre bízzák magukat.

Ha valamikor összeállítanák a versekhez hasonlóan a kisregények gyöngyszemei sorozatot, „Az Öreg”, mint egy nagy darab színtelen gyémánt ott díszlene a sorban, hogy belőle aztán ki-ki figyelmes, tisztelettelűd

olvasással olyan briliánst csiszoljon magának, amilyent irodalomszeretete kíván.

William Faulkner, a Nöbel-díjjal kiüntetett amerikai regényíró, már életében beállt a halhatatlanok sorába. S ha most, ez évben bekövetkezett halála után, gazdag életműve iránt megnyílvánuló érdeklödést sikerült ez írással fokozni, a kritikus megtette a magáét,

aki azonban addig nem tehet pontot: mondanivalója végére, amíg fel nem hívja a figyelmet arra, hogy B. Nagy László becses munkát végzett e' sok tekintetben bonyolult felépítésű mű nyelvünkre való átültetésével, hogy aztán az Európa Könyvkiadó közreadhassa azt.

KOVÁCS JÁNOS

RADICS ISTVÁN: RAJZ